

AKADEMIK ARNOLD JIRÁSEK A VÁLEČNÁ CHIRURGIE

Akademik Arnold Jirásek

28. července 1960 zemřel ve věku 73 let zakladatel československé neurochirurgie, vynikající představitel naší chirurgie a našeho lékařství akademik profesor MUDr. Arnold Jirásek. Osobnost zesnulého a jeho dílo byly zhodnoceny povolanými osobami na stránkách našeho odborného lékařského tisku. My bychom se chtěli krátce pozastavit nad vztahem Arnolda Jirásky k vojenskému lékařství, zejména pak k válečné chirurgii.

Arnold Jirásek se narodil 3. VII. 1887 v Praze a promoval na Karlově universitě 13. XII. 1910. Po krátkém pobytu na interní klinice profesora Thomayera vykonal vojenskou službu v Korutanech a v Haliči a dne 1. května 1912 se stal operačním elémem na chirurgické klinice profesora Kukuly. Jeho chirurgická dráha byla hned na počátku ovlivněna účastí ve dvou válkách. Koncem října 1912 se stává Arnold Jirásek členem české pomocné výpravy na Černé Hoře a později v Bělehradě, kde pod vedením dr. Rychlíka získává první zkušenosti ve válečné chirurgii. V srpnu 1913 se vrací do Prahy na kliniku, ale v létě 1914 je vypovězena první světová válka a Arnold Jirásek je ihned mobilisován na frontu. Pod vedením dr. Zahradníčka pracuje na ruském bojišti až do 25. července 1917, kdy je odvolán jako velitel III. chirurgické skupiny z kliniky prof. O. Kukuly na italské bojiště. Zde setrvává do 15. listopadu 1918. Prvního ledna následujícího roku se vrací opět na Kukulovu kliniku do Prahy, kde věnuje celý svůj život rozvoji československé chirurgie. Stává se prvním asistentem, později se habilituje a po smrti profesora Kukuly se stává (od prosince 1926)

přednostou kliniky, kterou vede až do svého odchodu na odpočinek před dvěma lety.

Praktické řešení úkolů válečné chirurgie ve válkách se odráží i v publikační činnosti mladého chirurga: Z prvních deseti uveřejněných vědeckých pojednání sedm se týká soudobých problémů válečné chirurgie: tři práce jsou z problematiky plynaté infekce, dvě o střelných poraněních břicha, jedna pojednává o pozdních mozkových hlízách po střelných poraněních hlavy a jedna práce je souhrnnou zprávou o chirurgické činnosti za první rok světové války. Již v této době projevuje Arnold Jirásek hluboký zájem o slovanskou vědu, což jej přivádí ke studiu děl velikého ruského chirurga N. I. Pirogova. V něm viděl představitele slovanské chirurgie, filosofa a moudrého člověka, z něho čerpal nejen pro sebe, ale vždy se k jeho odkazu hlásil veřejně na přednáškách posluchačům lékařství, ošetřovatelkám i při veřejných vystoupeních. O Pirogovovi napsal Jirásek dvě práce, z nichž jedna vyšla též rusky (Vračebnij Věstnik, 11, 1932) a další črtu o něm zařadil do učebnice o ošetřování chirurgických nemocných pro ošetřovatelky. V diskusí o tom, zda existuje válečná chirurgie, zastával její oprávněnost. Z jeho kliniky a pod jeho přísným vědeckým dohledem vyšla řada kasuistických prací o střelných poraněních i experimentální práce blízké válečné chirurgické problematice. Jeho klinika se stala místem, kde se školili v chirurgii vojenští lékaři a Arnold Jirásek byl jmenován přednostou ústavu pro válečnou chirurgii, který byl v listopadu 1935 založen při Karlově universitě, aby pomáhal ve zdravotnické přípravě, ježto se začala objevovat hrozba nové světové války. Zde je třeba připomenout, že Arnold Jirásek věnoval velkou pozornost sesterské službě ve válkách a hájil prioritu N. I. Pirogova v jejím zavedení před Miss Nightingalovou.

Ztrátu národní svobody v r. 1939 a následující temné období německé okupace snášel těžce, ale statečně. Vstup do nové tvůrčí práce v osvozené vlasti byl opět poznamenán ošetřováním raněných z pražského povstání. Jirásek se dává s velkým elánem do nové práce, aby naše chirurgie překonala co nejdříve zaostávání, zaviněné okupací. V této mnohostranné činnosti nachází čas k tomu, aby spoluredigoval sborník prací „Válečná chirurgie“, který se stal první naší učebnicí v tomto oboru a do kterého přispěl kapitolami o dějinách válečné chirurgie, o válečných poraněních svalů, šlach, nervů, břicha, páteře a míchy. Jeho zájem o vojenské lékařství neustal ani po zřízení Vojenské lékařské akademie J. Ev. Purkyně a trval až do poslední doby.

Při hodnocení mnohostranné osobnosti Arnolda Jirásky nesmíme tudíž zapomenout na jeho přínos pro naši válečnou chirurgii.